

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

(підпис)

Ю. О. Лянной

(підпис)

14

»

квітня

2025 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЛЬТИПРЕДМЕТНИЙ ТЕСТ:
ЛАЙФХАКИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

Програма курсів підвищення кваліфікації учителів
за спеціальністю А4 Середня освіта (Українська мова і література)

Суми – 2025

Розробник:

Рудь О.М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови і літератури

Програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол № 11 від «21» квітня 2025р.

Завідувач кафедри української мови і літератури

кандидат філологічних наук, доцент

Вікторія ГЕРМАН

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Зміни у форматі зовнішнього оцінювання, спричинені соціально-політичними обставинами, зокрема війною в Україні, обумовили запровадження Національного мультипредметного тесту (НМТ) як основної форми вступного випробування. У цих умовах постала нагальна потреба в оновленні підходів до викладання української мови та вдосконаленні професійної компетентності вчителів.

Підвищення кваліфікації педагогів, орієнтоване на нові освітні реалії, є ключовим чинником забезпечення якісної підготовки учнів. Програма «Національний мультипредметний тест: лайфхаки з української мови» пропонує системний підхід до оволодіння ефективними методами та прийомами навчання, в умовах скороченого часу на підготовку до НМТ й високої психологічної напруги серед здобувачів освіти, ознайомлення з різноманітними корисними порадами (лайфхаками) тощо.

Програму курсів підвищення кваліфікації «Національний мультипредметний тест: лайфхаки з української мови» розроблено з урахуванням Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.10.2022 № 904 та враховує основні положення законів України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту»; розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року; постанов Кабінету Міністрів України: «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» (від 30.09.2020 № 898), «Про затвердження Положення про сертифікацію педагогічних працівників» (від 27.12.2018 № 1190), «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (від 21.09.2019 № 800), «Про затвердження Порядку підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (від 14.11.2023 № 1196) та Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 р. № 1225.

У програмі враховано державний статус української мови, її суспільні функції, взято до уваги специфіку навчального предмета, що має виразні інтегративні функції, здатність справляти різнобічний навчальний, розвивальний і виховний впливи на випускників, сприяти формуванню особистості, готової до активної, творчої діяльності у всіх сферах життя демократичного суспільства.

Цільова група: учителі української мови, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти.

Форма підвищення кваліфікації: очна/очно-дистанційна, дистанційна.

Мета: розвиток загальних і професійних компетентностей учителів

української мови в умовах реформування системи освіти, здатних до впровадження інноваційних технологій в освітній процес.

Обсяг: 1 кредит (10 годин аудиторних і 20 годин самостійної роботи).

Компетентності, якими має оволодіти вчитель, визначені з урахуванням Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»:

A1. Мовно-комунікативна компетентність

A1.1. Здатність забезпечувати здобувачам освіти навчання державною мовою

A1.4. Здатність формувати й розвивати мовно-комунікативні вміння й навички здобувачів освіти

A2. Предметно-методична компетентність

A2.1. Здатність моделювати зміст освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти, визначених державними стандартами освіти

A2.2. Здатність формувати і розвивати в здобувачів освіти ключові компетентності і наскрізні вміння, визначені державними стандартами освіти

A2.3. Здатність здійснювати інтегроване навчання здобувачів освіти

A2.4. Здатність добирати і використовувати сучасні й ефективні методики і технології навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти

Г1. Прогностична компетентність

Г1.1. Здатність прогнозувати результати освітнього процесу

Г2. Організаційна компетентність

Г2.1. Здатність організовувати процес навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти

Г2.2. Здатність організовувати різні види й форми навчальної та пізнавальної діяльності здобувачів освіти

Г3. Оцінювально-аналітична компетентність

Г3.1. Здатність здійснювати оцінювання результатів навчання здобувачів освіти

Г3.2. Здатність аналізувати результати навчання здобувачів освіти

Д1. Здатність до навчання впродовж життя

Д1.1. Здатність здійснювати власний професійний розвиток, отримувати підтримку від колег

Д1.3. Здатність до інноваційної діяльності.

Очікувані результати підвищення кваліфікації

- здатність використовувати професійно-профільовані знання в галузі української мови;
- орієнтуватися в сучасних напрямках розвитку української мови як науки;
- здатність використовувати теоретичні знання і практичні навички для ефективної організації навчально-виховного процесу в сучасних умовах;
- здатність вибудовувати технології навчання української мови;
- ідентифікувати психолого-педагогічні особливості вивчення

української мови та забезпечити їх врахування в організації навчально-виховного процесу з предмета;

- здатність аналізувати різноманітну профільні науково-методичні джерела з української мови;

- здатність здійснювати логіко-дидактичний аналіз навчального матеріалу шкільних підручників, методичний аналіз спеціальної літератури, сучасних засобів навчання;

- володіти здатністю переносити відомі вчителю знання, варіанти розв'язання, методи навчання і виховання в умови нових педагогічних ситуацій;

- здатність знаходити нові рішення, створювати нові елементи педагогічних знань, ідей, прийомів для конкретної ситуації;

- здатність здійснювати підбір та розробляти предметний матеріал відповідно до поставлених завдань;

- володіння проєктно-технологічною діяльністю у вирішенні педагогічних і навчальних задач;

- здійснення на різних ступенях навчання рівневої і профільної диференціації освітнього процесу на основі базового змісту мовно-літературної освіти;

- здатність формулювати та вирішувати професійні задачі;

- здатність організовувати рефлексивну і творчу діяльність учнів, спрямовану на формування предметних компетенцій;

- уміння розв'язувати завдання підвищеної складності;

- здатність організовувати різні види діяльності учні залежно від поставлених завдань;

- здатність оцінювати навчальні досягнення учнів у відповідності до державних стандартів вивчення предмета, вимог різнорівневих програм;

- аналізувати основні тенденції розвитку педагогічної діагностики та створювати моделі, тестові завдання для вимірювання навчальних досягнень з української мови та літератури;

- самостійне створення мультимедійних презентації, методичних та дидактичних матеріалів для вивчення української мови за допомогою текстового редактора та табличного процесора.

Форма звітності: випускна робота, наукова стаття, контрольна робота, тестові завдання, методична розробка.

II. ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Розділ 1. Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія

Алфавіт. Наголос. Співвідношення звуків і букв. Основні випадки уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Основні випадки чергування у-в, і-й. Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [e], [u], [o] в коренях слів. Сполучення *йо,ьо*. Правила вживання м'якого знака (знака м'якшення). Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Правопис великої літери. Написання слів іншомовного походження. Написання найпоширеніших складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис *н* та *nn* у прикметниках і дієприкметниках, не з різними частинами мови.

Розділ 2. Лексикологія. Фразеологія

Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Загальноновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про фразеологізми.

Розділ 3. Будова слова. Словотвір

Будова слова. Спільнокореневі слова й форми того самого слова. Значення префіксів, суфіксів.

Розділ 4. Морфологія

4.1. Іменник. Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Число іменників. Відмінювання іменників. Незмінювані іменники в українській мові. Написання й відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові. Кличний відмінок іменників.

4.2. Прикметник. Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням (якісні, відносні, присвійні). Відмінювання прикметників. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення. Зміни приголосних за творення ступенів порівняння прикметників

4.3. Числівник. Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Типи відмінювання кількісних числівників. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників. Узгодження числівників з іменниками. Уживання числівників для позначення часу.

4.4. Займенник. Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання займенників. Правопис неозначених і заперечних займенників.

4.5. Дієслово. Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Вид дієслова (доконаний і розпізнавати дієслова, особливі форми дієслова, безособове дієслово; визначати види, часи й недоконаний). Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на *-но*, *-то*). Безособове дієслово. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Особові закінчення дієслів I та II дієвідміни. Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу. способи дієслів; відрізняти правильні форми дієслів від помилкових; правильно писати особові закінчення дієслів.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на *-но*, *-то*.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівниковий зворот.

4.6. Прислівник. Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних за творення прислівників вищого та найвищого ступенів порівняння. Правопис прислівників на *-о*, *-е*, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу.

4.7. Службові частини мови. Прийменник як службова частина мови. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників.

Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні й підрядні. Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників. Розрізнення сполучників та інших співзвучних частин мови.

Частка як службова частина мови. Правопис часток

4.8. Вигук. Вигук як частина мови. Правопис вигуків.

Розділ 5. Синтаксис

5.1. Словосполучення. Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення.

5.2. Речення. Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю: другорядних

членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, звертань, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення).

5.2.1. Просте двоскладне речення. Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Зв'язок між підметом з присудком. Тире між підметом і присудком.

5.2.2. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні. Означення. Прикладка як різновид означення. Додаток. Обставина. Порівняльний зворот.

5.2.3. Односкладні речення. Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні).

5.2.4. Просте ускладнене речення. Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами; Речення зі звертанням. Речення зі вставними словами, словосполученнями й реченнями, їхнє значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в ускладненому реченні.

5.2.5. Складне речення. Типи складних речень за способом зв'язку їхніх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.

5.2.5.1. Складносурядне речення. Складносурядне речення, його будова. Єднальні, протиставні й розділові сполучники в складносурядному реченні. Розділові знаки в складносурядному реченні.

5.2.5.2. Складнопідрядне речення. Складнопідрядне речення, його будова. Головна й підрядна частини; Підрядні сполучники й сполучні, слова, як засоби зв'язку в складнопідрядному реченні. Основні види підрядних частин: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умови, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, розділові знаки в них.

5.2.5.3. Безсполучникове складне речення. Безсполучникове складне речення. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.

5.2.5.4. Складне речення з різними видами. Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку, розділові знаки в ньому.

5.3. Способи відтворення чужого мовлення. Пряма й непряма мова. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог. Розділові знаки, в конструкціях із прямою мовою, цитатою та діалогом.

Розділ 6. Стилїстика. Розвиток мовлення

Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їхні основні ознаки, функції.

Види мовленнєвої, діяльності; адресант і адресат: мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне, мовлення. Тема й. основна думка висловлення; Вимоги, до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Способи зв'язку речень у тексті. Тексти різних стилів, типів, жанрів

СТРУКТУРА ТА ОБСЯГ КУРСІВ

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практичні	Консультації	Самост. робота
1. Фонетика. Графіка. Орфоєпія. Орфографія	3.5		1.5		2
2. Лексикологія. Фразеологія	3		1		2
3. Будова слова. Словотвір	2		-		2
4. Морфологія	8.5		3.5		5
4.1. Іменник	1.5		0.5		1
4.2. Прикметник	1		0.5		0.5
4.3. Числівник	1		0.5		0.5
4.4. Займенник	1		0.5		0.5
4.5. Дієслово	1.5		0.5		1
4.6. Прислівник	1		0.5		0.5
4.7. Службові частини мови	1		0.5		0.5
4.8. Вигук	0.5		-		0.5
5. Синтаксис	9		4		5
5.1. Словосполучення.	0.5		-		0.5
5.2. Речення			4		4
5.2.1. Просте двоскладне речення	1		0.5		0.5
5.2.2. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні	1		0.5		0.5
5.2.3. Односкладні речення	1		0.5		0.5
5.2.4. Просте ускладнене речення	1		0.5		0.5
5.2.5. Складне речення			2		2
5.2.5.1. Складносурядне речення	1		0.5		0.5
5.2.5.2. Складнопідрядне речення.	1		0.5		0.5
5.2.5.3. Безсполучникове складне речення	1		0.5		0.5
5.2.5.4. Складне речення з різними видами	1		0.5		0.5
5.3. Способи відтворення чужого мовлення	0.5		-		0.5
6. Стилїстика	2		-		2
7. Розвиток мовлення	2		-		2
УСЬОГО ГОДИН	30	-	10	-	20

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Авраменко О. Українська мова та література: Довідник. Завдання у тестовій формі. К.: Грамота, 2020.
2. Авраменко О. НМТ 2025 Українська мова : Теорія в таблицях + Тестові завдання (13 варіантів). Київ : Вид-во «Талант», 2024.
3. Білецька О. Національний мультипредметний тест. Українська мова. Тестові завдання у формі НМТ. Тернопіль : Вид-во «Підручники і посібники», 2025.
4. Білецька О., Шумка М. НМТ. Українська мова. Комплексне видання. Київ : Нова школа, 2025.
5. Заболотний О., Заболотний В. НМТ. Українська мова Типові тестові завдання. Київ : Літера, 2024.
6. Літвінова І., Тищенко З. Українська мова. Тестовий зошит. Усе для підготовки до НМТ в режимі онлайн і офлайн. Харків : Вид-во «Ранок», 2024.
7. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т української мови НАН України. К.: Наукова думка, 2019.

Інформаційні ресурси

1. Готуємося до НМТ з української мови: дорожня карта, імітація тестування, психологічний комфорт. URL: <https://nus.org.ua/2023/03/07/gotuyemosya-do-nmt-z-ukrayinskoyi-movy-dorozhnya-karta-imitatsiya-testuvannya-psyhologichnyj-komfort/>
2. Освітні ресурси для підготовки до НМТ. URL: <https://www.education.ua/vstup/resources-for-nmt/>
3. Український правопис. URL: <https://pravopys.net/>